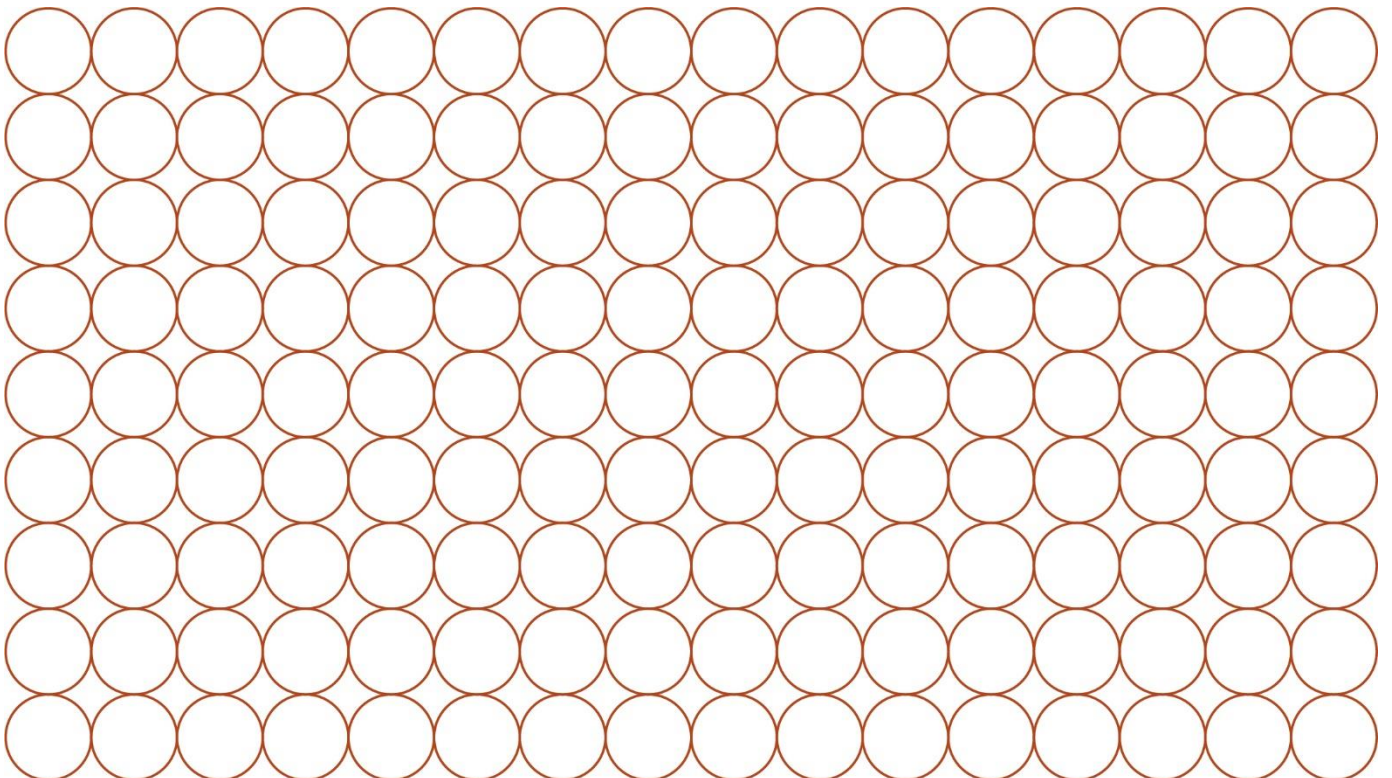




Kommentarmaterial till kursplanen i engelska för döva och hörselskadade

Specialskolan



Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

ISBN: 978-91-7559-465-1

Skolverket, Stockholm 2022

Innehåll

Inledning	4
Om skolämnet engelska för döva och hörselskadade.....	5
Om engelska och den gemensamma europeiska referensramen för språk	6
Kommentarer till kursplanens syfte.....	8
Kursplanens långsiktiga mål	12
Kommentarer till kursplanens centrala innehåll	13
Innehållet i ämnet engelska för döva och hörselskadade	13
Kommunikationens innehåll	14
Läsa och/eller lyssna – reception.....	15
Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion	18
Kommentarer till kursplanens betygskriterier	21
Betygskriterierna i ämnet engelska för döva och hörselskadade.....	22

Inledning

Till varje kursplan finns ett kommentarmaterial. Det riktar sig till lärare, rektorer och andra som är verksamma inom skolväsendet. Avsikten med materialet är att ge en bredare och djupare förståelse för de urval och ställningstaganden som ligger bakom texten i kursplanen. Materialet beskriver också hur det centrala innehållet utvecklas över årskurserna och vad lärare kan fokusera på när de gör bedömningar i relation till betygskriterierna.

Formuleringar som är hämtade direkt från kursplanen är genomgående kursiverade i texten.

Om skolämnet engelska för döva och hörselskadade

Utgångspunkten för utformningen av kursplanen i engelska för döva och hörselskadade i specialskolan har varit att den i så hög grad som möjligt ska likna kursplanen i engelska för grundskolan. Vissa Anpassningar har gjorts utifrån döva och hörselskadade elevers individuella språkliga förutsättningar och deras möjligheter att tillägna sig engelska språket genom skrift, eller genom tal och skrift. En skillnad jämfört med grundskolan är att döva och hörselskadade lär sig engelska utifrån om de är primärt teckenspråkiga eller primärt talspråkiga. Primärt teckenspråkiga elever tillägnar sig engelska i skrift. Primärt talspråkiga elever tillägnar sig språket i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal.

Kursplanen har i så stor utsträckning som möjligt skrivits språkneutral. Det innebär att den inte anger hur ett innehåll ska presenteras. Till exempel står det inte om en framställning är muntlig eller skriftlig. Detta har gjorts för att kursplanen ska kunna tillämpas på undervisningen för både primärt teckenspråkiga och primärt talspråkiga elever.

Att lära sig språk som primärt teckenspråkig elev

Engelska är i regel det tredje språket för de primärt teckenspråkiga eleverna. Språkinläringen för dessa elever sker visuellt, det vill säga eleverna möter språket huvudsakligen via läsning och inläringen bygger på det språkliga inflöde som läsningen ger. Det innebär att de primärt teckenspråkiga eleverna förutom engelska måste använda sina kunskaper i både teckenspråk och svenska vid språkinläringen och att de tillägnar sig det engelska språket genom att läsa, skriva och samtala om engelska på teckenspråk. Skriven svenska är ett hjälpmedel bland annat för elevernas förståelse av ord och uttryck. Skriven engelska används vid läsning, textstudier, skriftlig interaktion och egen skriftlig produktion. Det engelska skriftspråket utgör, tillsammans med teckenspråk och skriven svenska, de verktyg som eleverna bearbetar, gestaltar och förmedlar sina upplevelser och erfarenheter med.

Att lära sig språk som primärt talspråkig elev

Även för de primärt talspråkiga eleverna är engelska ofta det tredje språket. Eleverna möter språket via både skrift och tal, och inläringen bygger på det språkliga inflöde som både skriftspråket och talspråket ger. För primärt talspråkiga elever betyder det att de tillägnar sig språket genom att läsa, skriva, lyssna, tala, berätta och samtala på engelska och med hjälp av hörseltekniska hjälpmedel.

Engelska i skrift och i tal utgör, tillsammans med teckenspråk och talad och skriven svenska, de verktyg som eleverna bearbetar, gestaltar och förmedlar sina upplevelser och erfarenheter med.

Om engelska och den gemensamma europeiska referensramen för språk

De svenska kurs- och ämnesplanerna i engelska, moderna språk och teckenspråk för hörande har en progression i sju steg som sträcker sig genom grundskolan/specialskolan/sameskolan och den gymnasiala utbildningen. Språken har samma generella krav på språkfärdighet oavsett var i skolsystemet eleven befinner sig. För engelska i lågstadiet anger kursplanen ett centralt innehåll, men inga bedömningskriterier.

Gemensam europeisk referensram för språk (GERS)¹ är utarbetad av Europarådet och är en detaljerad beskrivning av vad en person behöver lära sig för att kunna kommunicera på ett annat språk än sitt förstaspråk. Den är avsedd att användas som utgångspunkt vid utveckling av styrdokument, examensprov och läromedel i språk i Europa. De svenska kurs- och ämnesplanerna i engelska, moderna språk och teckenspråk för hörande ger uttryck för den kommunikativa och handlingsorienterade språksyn som beskrivs i GERS. Det innebär att kursplanerna är uppbyggda kring språkanvändning i handlingar som människor utför i egenskap av individer och sociala aktörer snarare än kring de byggstenar som bygger upp språket. I kursplanerna används också delar av GERS terminologi. Även ämnet modersmål som nationellt minoritetsspråk är relaterat till GERS i de delar som är anpassade för elever som lär sig finska, jiddisch, meänkieli och romani chib som nybörjarspråk.

I GERS definieras sex generella nivåer för språkfärdighet: A1, A2, B1, B2, C1 och C2. De beskriver språkfärdighet från nybörjarnivå till avancerad nivå. Varje färdighetsnivå i GERS beskrivs utförligt bland annat när det gäller receptiva (lyssna och läsa), produktiva (tala och skriva) och interaktiva (samtala och interagera i skrift) färdigheter.



Kurs- och ämnesplanerna motsvarar GERS nivåer från nybörjare² upp till B2. Eftersom stegen i de svenska kurs- och ämnesplanerna är mer detaljerade än

¹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>

² För moderna språk i årskurs 7 finns betygskriterier motsvarande ungefär nivån pre-A1 enligt CEFR Companion Volume (Europarådet 2020). Detta är ett uppdaterat tillägg till GERS. Se <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>

GERS nivåer rymmer två svenska steg inom ramen för varje nivå i GERS. Knytningen till GERS nivåer gäller för betyget E i årskurs 7 och 10 och för betygen i gymnasieutbildningens kurser. Den som har fått lägst betyget E bedöms ha nått GERS-nivåerna enligt tabellen nedan. Det betyder att den som har höga betyg kan ha nått högre GERS-nivåer.³

GERS, nivå	Före A1	A1.1	A1.2	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2
STEG			1	2	3	4	5	6	7
Engelska									
(Grundskolan) Specialskolan				åk (6) 7		åk (9) 10			
Gymnasial kurs							5	6	7
Moderna språk & teckenspråk för hörande									
(Grundskolan) Specialskolan	åk (6) 7		Elevens val åk (9) 10	Språk- val åk (9) 10					
Gymnasial kurs			1	2	3	4	5	6	7

Jämförelsen med GERS gäller betyget E.

³ Se även GERS skala för självbedömning eller checklistorna i Europeisk språkportofolio <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/europeiska-sprakportofolion>

Kommentarer till kursplanens syfte

Syftestexten riktar sig till läraren och beskriver de övergripande målsättningar som ska gälla för undervisningen i det aktuella ämnet. Syftet är därför en viktig del när lärare planerar och genomför undervisningen. Syftestexten avslutas med ett antal långsiktiga mål som avgränsar de delar av syftet som ligger till grund för betygskriterierna.

Tänka, kommunicera och lära

Den inledande texten i kursplanen ger svar på frågan varför engelska finns som ämne i skolan. Den första meningen, *språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära*, är gemensam för alla språkämnen. På det viset betonar kursplanen att syftet med att lära sig språk är detsamma oavsett vilket språk det gäller.

Kursplanen i engelska för döva och hörselskadade tecknar konturerna av ett ämne som är viktigt för att eleverna framgångsrikt ska kunna delta i en värld med många internationella kontaktytor. Engelska språket och kulturyttringar från olika delar av den engelskspråkiga världen finns överallt i det svenska samhället. Engelska är också det viktigaste kommunikations- och informationsspråket i många olika miljöer och sammanhang och används inom så skilda områden som politik, ekonomi och underhållning.

Ämnet engelska ger en bakgrund till, och ett vidare perspektiv på, de samhälls- och kulturyttringar som eleverna är omgivna av och skapar möjligheter för dem att se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang. Att förmedla ett sådant internationellt perspektiv till eleverna ingår i skolans uppdrag och finns inskrivet i läroplanen.

Att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang, och att delta i internationellt studie- och arbetsliv, kan främja den personliga utvecklingen. Ämnet är också viktigt ur ett medborgerligt perspektiv, eftersom det ger ökade möjligheter att ta del av olika informations- och kunskapskällor samt sociala medier även på engelska. Goda kunskaper i engelska ger eleverna möjligheter att ta del av information från EU och andra internationella organisationer utan att vara beroende av en översättare som mellanhand.

Tilltro till sin förmåga

Ett av huvudsyftena med undervisningen i engelska är att eleverna ska utveckla *tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften*. Motivet till detta syfte är vetskapen om att ett gott självförtroende är grundläggande för att våga delta språkligt i olika situationer och sammanhang. Det kan vara allt från samtal om dataspel på engelska till att delta i ett

internationellt arbetsliv. Med tilltro till sin förmåga att kommunicera på engelska kan eleverna möta nya människor och lära känna nya platser och lämna invanda språkliga miljöer. Trygghet och språklig säkerhet gör att man kan vara den man är på fler än ett språk.

Eleverna ska i sin språkundervisning få möjlighet att utveckla sin *flerspråkighet*, det vill säga en kommunikativ kompetens där alla språkkunskaper och språkerfarenheter ingår, och där språken är förbundna med och påverkar varandra. I olika situationer använder eleven på ett flexibelt sätt delar av denna kompetens för att effektivt kommunicera med en samtalspartner. Elevernas *flerspråkighet* är en tillgång såväl för den enskilda eleven som för undervisningen i stort. Eleverna ska få tillfälle att reflektera över vilka språkkunskaper de redan har och pröva hur de kan användas när de lär sig nya språk. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga broar mellan språken.

Genom interkulturella erfarenheter och möten utvecklas individens sociokulturella kunskaper, det vill säga kunskaper om vad som är accepterade koder och värderingar i andra kulturer. Detta kan på sikt leda till förståelse för olika kulturer och interkulturell medvetenhet. Språkkunskaper kan på så vis bli viktiga för elevernas perspektiv på värdegrundsfrågor.

Allsidig kommunikativ förmåga

Undervisningen i engelska ska ge eleverna möjlighet att *utveckla en allsidig kommunikativ förmåga*. I en sådan förmåga ingår såväl sociala som interkulturella och språkliga aspekter. De sociala och interkulturella aspekterna innebär att man kan anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I denna ingår att känna till och så långt som möjligt använda de kulturella koder och det språkbruk som behövs för att kunna kommunicera i både formella och informella situationer. Det kan handla om ordval, språkmarkörer för artighet, hur jag inleder ett mejl, hur jag uppträder i olika sammanhang eller hur jag tackar och säger nej.

Den kommunikativa förmågan innefattar även en ökande grad av *språklig säkerhet*. Det innebär att man i möjligaste mån behärskar språkets form. Syftet med detta är att utveckla komplexiteten och precisionen i elevernas språk. Med kunskaper om språkets form kan eleverna utveckla förmågan att uttrycka sig och kommunicera i allt mer avancerade och krävande sammanhang.

Strategier för att underlätta kommunikation

Ibland uppstår situationer där man försöker förmedla ett budskap, men upplever att man inte lyckas nå fram till den man vill kommunicera med. I andra situationer kan det vara svårt att som mottagare förstå ett budskap. Det kan handla om ordval, problem med formuleringsförmågan eller förmågan att anpassa sig till situation och mottagare. Då behöver man kunna kompensera detta genom till exempel omformuleringar, synonymer och frågor. Ett syfte med undervisningen i engelska är därför att eleverna ska utveckla och *kunna använda olika strategier*,

tillvägagångssätt, så att de övervinner dessa hinder i kommunikationen. Vår digitaliserade värld ger rika möjligheter att kommunicera oberoende av tid och rum och erbjuder olika möjligheter att använda digitala verktyg.

Egna erfarenheter

När man börjar studera språk och språkområden väcker det ofta frågor om de egna livsvillkoren och det egna samhället jämfört med målspråkets. Syftet att *sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen* handlar om att eleverna ska få reflektera över skillnader och likheter mellan egna erfarenheter och förhållanden i och på områden där engelska används. När undervisningen knyts till elevernas förkunskaper, erfarenheter och behov skapas meningsfulla och funktionella sammanhang. Man brukar tala om elevens förståelse.

Kulturella och sociala förhållanden

Ett centralt syfte med undervisningen i engelska är att eleverna ska utveckla kunskaper om och *förståelse av olika livsvillkor samt kulturella och sociala förhållanden i områden och sammanhang där engelska används*. Sådana kunskaper är en förutsättning för att eleverna ska förstå nyanser, referenser och även underförstådda betydelser i språket, till exempel i möten med människor eller i litteratur och film.

Genom att eleverna får veta mer om livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika delar av världen där engelska används, får de möjlighet att reflektera över likheter och skillnader i språkområdena, utan att för den skull direkt värdera dem. På det sättet finns det en central koppling mellan värdegrundsfrågor och undervisningen i engelska.

Att kursplanen använder uttrycket *kulturella och sociala förhållanden i områden och sammanhang där engelska används* i stället för länder, kan ses mot bakgrund av engelskans ökande närvaro i allt fler sammanhang, även digitala. Språkområden sammanfaller inte heller alltid med nationsgränser. Språk ska ses i ett socialt perspektiv – det är tillsammans med andra människor det används och lärs.

Söka, värdera och välja källor

Många elever har med sig kunskaper i språk från världen utanför skolan: från familjen, övrig omvärld, erfarenheter och intressen. Mängden information som finns tillgänglig via olika medier är enorm, och möjligheterna att hitta intresseväckande och samtidigt språkligt och kognitivt utmanande material är mycket goda. Om eleverna ska kunna tillägna sig ett språk effektivt, är det viktigt att de får möta språket i sammanhang som är begripliga och intresseväckande för

dem. Det är samtidigt viktigt att språket ligger på en nivå som innebär vissa språkliga utmaningar.

Ett syfte med undervisningen i engelska är därför att eleverna får möjlighet att *söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i språket från olika källor*. Tanken med detta är att eleverna ska få lära sig att hitta egna vägar till information som intresserar dem, och vänja sig vid att ta vara på det språk som finns tillgängligt i omvärlden.

Hjälpmedel för lärande

För att stödja och utveckla elevernas lärande är det centralt att undervisningen ger dem förutsättningar *att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation*. Genom att eleverna tränar på att använda olika medier och digitala verktyg i språkundervisningen får de tillgång till ett inflöde av levande och dynamiskt språk att bearbeta och tillägna sig. De får då också en kanal för att uttrycka sig på ett kreativt sätt. På så sätt kan elevernas språk utvecklas i ett autentiskt och omedelbart sammanhang.

Intresse för språk och kulturer och nyttan med språkkunskaper

Litteratur och kunskaper om historia och levnadsvillkor i olika samhällen och områden kan ge eleverna nycklar till att förstå språket. En viktig uppgift för undervisningen i engelska blir därför att *stimulera elevernas intresse för språk och kulturer*. Kunskaper om omvärlden och kultur i vid bemärkelse inom områden där språket används bidrar tillsammans med kunskaperna i engelska till att ge eleverna nya perspektiv.

Ett syfte med undervisningen i engelska är också att skapa insikt om *nyttan av språkkunskaper*. Vi lever i en globaliserad och digitaliserad värld och engelskan intar en särställning. Den omger oss i vardagen och används inom i stort sett alla områden: privat, i samhället, i olika medier, i arbetslivet och i studiemiljöer, nationellt och internationellt. Flera internationella rapporter pekar på behovet av bättre språkkunskaper inom EU. Det är därför angeläget för skolan att skapa motivation för elever i svensk skola att studera språk.

Kursplanens långsiktiga mål

Kursplanens syftestext avslutas med ett antal långsiktiga mål. Dessa är avgränsade till de delar av syftet som ligger till grund för betygskriterierna. De långsiktiga målen innehåller inte sådant som elevernas socioemotionella utveckling, värderingar, beteenden eller intresse för ämnet. Dessa områden är viktiga när lärarna planerar, genomför och utvärderar sin egen undervisning, men ska inte vara underlag för bedömning och betygssättning. De långsiktiga målen i ämnet engelska för döva och hörselskadade är:

- *förståelse av engelska i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal,*
- *förmåga att formulera sig och kommunicera på engelska i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal,*
- *förmåga att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och*
- *förståelse av kulturella och sociala förhållanden i olika sammanhang och områden där engelska används.*

Kommentarer till kursplanens centrala innehåll

Det centrala innehållet i kursplanen anger vilket obligatoriskt innehåll som ska behandlas i undervisningen. Det är uppdelat i kunskapsområden som i sin tur består av ett antal innehållspunkter. Dessa ska uppfattas som byggstenar som kan kombineras på olika sätt och väga olika tungt i undervisningen. I planeringen kan de enskilda punkterna i det centrala innehållet kräva olika mycket utrymme i undervisningen, beroende på vad de omfattar och på elevgruppens behov och förutsättningar. Kunskapsområdena bör alltså inte ses som separata arbetsområden för undervisningen, utan de kan kombineras på de sätt som läraren bedömer som mest lämpligt för att uppnå syftet med undervisningen för elevgruppen.

Exempel i innehållet

I det centrala innehållet förekommer vissa exempel. De förtydligar innehållets inriktning, men är inte uttryck för att de bör prioriteras framför andra alternativ. Till exempel anges i mellanstadiet att *meddelanden och information, till exempel reklam, tidtabeller och notiser* ska ingå i undervisningen. Det innebär att *meddelanden och information*, är obligatoriskt innehåll i mellanstadiet. Däremot kan undervisningen lika gärna som att behandla reklam, tidtabeller och notiser, ta upp turistinformation eller aviseringar.

Progression

Den övergripande progressionen i det centrala innehållet motsvarar utvecklingen av den språkliga förmågan hos eleverna. Kursplanen rör sig här från korta, enkla samtal samt dialoger och berättelser om sådant som är välbekant för eleverna, till längre, sammanhängande språk om ämnen som är elevnära och aktuella.

Samhällsföreteelser i olika sammanhang och områden där engelska används studeras genom hela specialskolan, och följer samma typ av progression: konkret och näraliggande i de tidigare årskurserna och mer komplexa företeelser i de senare årskurserna.

Innehållet i ämnet engelska för döva och hörselskadade

Det centrala innehållet i engelska för döva och hörselskadade är genomgående indelat i tre kunskapsområden: ”Kommunikationens innehåll”, ”Läsa och/eller lyssna – reception” samt ”Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion”. Indelningen har sin grund i den tidigare nämnda gemensamma europeiska referensramen för språk, GERS. I denna syns den kommunikativa språkliga kompetensen hos den som studerar språk i olika språkliga aktiviteter.

Av dessa används i kursplanen reception, produktion och interaktion. Var och en av dessa aktiviteter kan förekomma i muntlig och skriftlig form.

Det finns en tydlig tanke bakom ordningsföljden mellan delarna i ämnets centrala innehåll. ”Kommunikationens innehåll” anger vad eleverna tillgodogör sig och uttrycker på engelska. Det är alltså ett slags generalinstruktion till ”Reception” och ”Produktion och interaktion”.

Reception, det vill säga förmågan att förstå och tolka det man tillgodogör sig, är nödvändig för att kunna interagera och själv producera något. Materialet för receptionen är ofta mer omfattande och har en högre svårighetsgrad än det som eleverna själva producerar eller interagerar kring. Därför ligger innehållet som handlar om reception före det som handlar om produktion och interaktion.

Texten som följer kommenterar det centrala innehållet med utgångspunkt i de tre kunskapsområdena.

Kommunikationens innehåll

I det här kunskapsområdet anges de ämnesområden och sammanhang som eleverna ska få ta del av, samtala om och skriva om. I mellanstadiet kan det till exempel vara vardagliga situationer, intressen och händelser. I praktiken kommer kunskapsområdena ”Reception” och ”Produktion och interaktion” att integreras i detta kunskapsområde.

Intressen, personer och platser

Generellt är det betydelsefullt att eleverna kan relatera det som behandlas i undervisningen till sin egen verklighet. Förförståelse i någon form har stor betydelse för hur man tillägnar sig det språkliga inflödet. Därför ska eleverna i mellanstadiet tillgodogöra sig, samtala om och skriva om *ämnesområden som är välbekanta* för dem. I högstadiet tillkommer ämnesområden som är *aktuella*.

I lågstadiet ska undervisningen behandla närliggande ämnen som *vardagliga situationer, intressen, personer och platser*. Det kan handla om det som verkligen finns runt eleverna: familj, kamrater eller skolgården. I mellanstadiet byggs innehållet på med *aktiviteter och händelser*, för att i högstadiet även omfatta *händelseförlopp*. Progressionen kan bestå i att platser och personer som man kommunicerar kring blir mer avlägsna såväl fysiskt som i förhållande till elevernas erfarenhet.

Många elever, inte minst i tonåren, upplever det som angeläget att få samtala om etiska frågor. Därför ska undervisningen från mellanstadiet och uppåt behandla *åsikter, känslor och erfarenheter* och i högstadiet även *framtidsplaner samt relationer och etiska frågor*.

Vardagsliv och levnadssätt

Kunskaper om hur människor lever i områden där engelska används har stor betydelse för att eleverna ska kunna delta i samtal och annan kommunikation. I

lågstadiet ligger fokus i kommunikationen på *vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där engelska används*. Det kan vara konkreta företeelser som lekar, fritidsaktiviteter och spel. I mellanstadiet utvidgas innehållet till att omfatta även *sociala relationer*.

Tillsammans med språkkunskaperna kan kunskaper om kultur och traditioner bidra till nya perspektiv för eleverna. Därför är även *levnadsvillkor, traditioner (...) och kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används* ett centralt innehåll i högstadiet.

Begreppet kultur har en mycket vid betydelse i kursplanen. Det gäller alltså inte bara att eleverna behöver kunskaper om kultur i traditionell bemärkelse som litteratur eller konst. Kursplanens användning av kulturbegreppet innefattar också kulturtraditioner, värderingar och centrala begrepp i olika grupper och sociala sammanhang där språket används. Det handlar om att kunna se och förstå mönster, men samtidigt undvika kollektiva stereotyper. För att kunna göra detta kan eleverna behöva stöd för att uppmärksamma och bli medvetna om kommunikationsmönster i sina egna vardagliga sammanhang. Från mellanstadiet ska därför eleverna även beredas möjlighet att sätta sina kunskaper om olika förhållanden i relation till *egna erfarenheter och kunskaper*.

Läsa och/eller lyssna – reception

Det här kunskapsområdet handlar om hur man förstår och tolkar det man tillgodogör sig. I låg- och mellanstadierna lyfts *tydlig engelska (...) från olika medier* fram som centralt innehåll. Att eleverna får möta engelska från olika medier, såväl digitala som andra är viktigt för variationens och omfattningens skull. I de högre årskurserna kan inflödet av material stegras i omfattning och svårighetsgrad. Progressionen består i att språket inte längre definieras som tydligt i högstadiet.

Kontaktskapande texter och talat språk lyfts fram i alla årskurser.

Kontaktskapande kan exempelvis innebära förfrågningar, chatt eller andra former av samtal eller informationsutbyten som sker mellan människor, direkt eller via digitala medier.

Dialoger och samtal

Receptionen sker i lågstadiet i form av *enkla dialoger och samtal*. I mellanstadiet vidgas innehållet till att även omfatta *intervjuer*. I högstadiet är *samtal* ett av exemplen i ett bredare fält av reception. Progressionen består i att det material som eleverna tar del av blir allt mer varierat. Dessutom introduceras inslag som blir mer krävande att tillgodogöra sig i de senare årskurserna. Språket i dialoger kan från mellanstadiet till exempel bli mer varierat i stil.

Sakprosa och skönlitteratur

Med genre menas en typ av framställning som kännetecknas av en viss uppsättning stildrag eller innehållsliga faktorer och som ofta har en speciell

användning. Affärsbrev, matrecept, bloggar, poddar, romantiska komedier och tecknade serier är några exempel på genrer. Kursplanen i engelska betonar, utan att begreppet genre nämns, betydelsen av att eleverna får möta olika typer av framställningar. I lågstadiet ska framställningarna vara *enkla och för barn*, medan denna typ av avgränsning inte alls finns i högstadiet.

Såväl sakprosa som skönlitterära texter ingår i det centrala innehållet i engelska. I lågstadiet och mellanstadiet ska eleverna få möta sakprosa i form av *tydlig engelska som är instruerande (och) beskrivande*. Med innehållet *ord och fraser i närmiljön* betonar kursplanen återigen vikten av att eleverna ser omvärlden som en resurs och en möjlighet i sin språkutveckling. I högstadiet blir sakprosan mer omfattande och innefattar då *engelska som är instruerande, informerande, beskrivande, berättande, diskuterande (och) argumenterande (...) – varje slag för sig eller i olika kombinationer*. Detta kan kopplas till den del av kunskapsområdet ”Kommunikationens innehåll” som hanterar bekanta och aktuella ämnen.

Skönlitteratur och annan fiktion finns med i lågstadiet och mellanstadiet bland annat i form av *filmer och dramatiserade berättelser samt sånger eller sångtexter, dikter och sagor*. Progressionen ligger i att innehållet anpassas efter elevernas ålder. För eleverna i högstadiet stegras svårighetsgraden och komplexiteten på så vis att det skönlitterära inslaget inte längre är definierat som ”för barn och unga”, utan som *skönlitteratur och annan fiktion, även i filmatiserad form*. Detta innebär inte att ungdomslitteratur inte får förekomma, utan att urvalet inte längre begränsas åt något håll. Det centrala här är att eleverna ges ordentligt utrymme att bredda sin repertoar.

Strategier

Begreppet ”strategi” förekommer ofta i kursplanen. Strategi är ett samlingsbegrepp för olika metoder eller handlingssätt vid kommunikation och i elevernas lärande. Strategier kan vara medvetna eller delvis omedvetna, de kan vara planerade eller spontana. De kan också vara mer eller mindre effektiva. Att använda hjälpmedel som till exempel lexikon och digitala verktyg är en typ av strategi.

Alla människor behöver och använder strategier för att förstå, göra sig förstådda, kommunicera och lära. Inte minst nybörjare i språk behöver under en lång tid kompensatoriska strategier när språkkunskaperna inte riktigt räcker till. Efter hand som språkfärdigheten ökar minskar behovet av rent kompensatoriska strategier, men man fortsätter att använda kommunikativa strategier.

Eleverna behöver bli medvetna om vilka strategier som står till buds. De behöver också hjälp att hitta effektiva strategier både för att kommunicera och för att utveckla sina språkkunskaper. Genom undervisningen kan eleverna få stöd i att öka sin medvetenhet om verkningsfulla strategier, så att de kan välja att handla på sätt som är anpassade till situation och syfte och som ger goda resultat.

Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang

Strategier för att lättare förstå engelska går ut på att man använder sin förförståelse för att göra så goda gissningar eller uppskattningar som möjligt av det man inte förstår. Eleverna ska alltså ges möjlighet att utveckla sin ”guessing competence”, det vill säga sin förmåga att dra så logiska slutsatser som möjligt om innehållet i ofullständiga eller otydliga budskap. Konkret kan detta handla om att våga och kunna gissa sig till det huvudsakliga budskapet med hjälp sammanhanget, kända ord, bilder eller rubriker.

Kursplanen utelämnar strategier som studieobjekt i lågstadiet, eftersom det inte bedöms som nödvändigt att arbeta medvetet med strategier för reception så tidigt. Men det finns inget som hindrar att lärare själva väljer att börja med enkla och för åldern anpassade receptionsstrategier.

För mellanstadiet är innehållet här formulerat som *strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang samt för att anpassa läsning till framställningens form och innehåll*. I högstadiet är motsvarande innehåll *strategier för att uppfatta detaljer och förstå sammanhang samt för att anpassa läsning eller lyssnande till framställningens form och innehåll*. Det kan till exempel betyda att man har strategier för att ta reda på tågtider på en järnvägsstation, eller för att uppfatta ett indirekt budskap i en text. Genom sådana processer, som ofta sker gradvis, kan luckor i budskapet fyllas ut genom slutledning för att man ska få en mer utförlig bild av budskapets betydelse och beståndsdelar. De luckor som fylls ut genom slutledning kan botten i språkliga begränsningar eller i besvärliga villkor som bristande informationskanaler eller dålig mobiltäckning. Framgångsrika strategier är alltid helt situationsbetingade, det vill säga de används bara i den utsträckning som krävs för att förstå det aktuella budskapet.

Att söka, värdera och välja texter från olika medier

Omvärlden är en i det närmaste outtömlig källa för autentiskt språk. Det finns en bredd i utbudet av information som tillgodoser de flesta intressen. Därför behöver eleverna i engelskundervisningen arbeta med engelska från olika medier. Elever i mellanstadiet arbetar med *sökning av enkel information i ett avgränsat urval av källor av olika slag*. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att söka, förstå och ta ställning till ett innehåll av ökande bredd och komplexitet. Urvalet av information ska eleverna så småningom, på ett allt mer ändamålsenligt sätt, använda *i egen produktion och interaktion*.

För att kunna förhålla sig till det väldiga informationsflödet behöver eleverna också lära sig att inta ett källkritiskt förhållningssätt. Kursplanen uttrycker detta på en enkel nivå i högstadiet. Då ska eleverna inte bara arbeta med sökning utan även *värdering av innehåll i källor av olika slag, utifrån olika syften*.

Språkets form och struktur

I allsidig kommunikativ förmåga, som undervisningen i engelska syftar till att utveckla, ingår även kunskaper om språkets form och struktur. Eleverna

tillgodogör sig studier av språkliga strukturer bättre när de upplever att strukturen fyller ett omedelbart behov och har ett tydligt syfte i kommunikationen. Detta är innebörden i den funktionella och kommunikativa språksynen och därför anger kursplanen att eleverna både i mellanstadiet och i högstadiet ska studera *språkliga företeelser (...) i det språk eleverna möter*. Detta språk kan finnas i engelskspråkigt material som eleverna själva väljer och kan till exempel vara litteratur, sångtexter eller nyhetsartiklar. Mellanstadiet tar upp *ord, fasta språkliga uttryck, grammatiska strukturer och stavning*. I högstadiet tillkommer *satsbyggnad och ord med olika stilvärden*.

Kursplanen anger alltså inget detaljerat obligatoriskt innehåll och ingen obligatorisk ordningsföljd för vilka grammatiska företeelser eleverna ska få undervisning i och om. Detta kommer sig av att kursplanen utgår från att kommunikationen är det primära. Språkliga element som grammatiska strukturer och stavning ska därför tas in i undervisningen först när de fyller ett funktionellt syfte, för att förtydliga och berika kommunikationen.

Anpassning efter syfte och mottagare

En viktig del av den språkliga medvetenheten är förmågan att se och reflektera över hur språket faktiskt används och utifrån detta utveckla sitt eget språk. I kursplanen skrivs detta inte in som centralt innehåll i lågstadiet, eftersom eleverna i de lägre årskurserna inte behöver arbeta medvetet med anpassning av språket till mottagare eller syfte. I de högre stadierna däremot, ställs krav på att undervisningen ska behandla språklig medvetenhet på ett strukturerat sätt och ur flera aspekter.

Det centrala innehållet i mellanstadiet är *hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta olika typer av framställningar och samtal*. Eleverna får på detta sätt möjligheter att iakttä och reflektera över hur språket kan anpassas efter mottagare och syfte. Förmågan att anpassa sitt språk till olika situationer är, som tidigare påpekats, central för att man ska kunna kommunicera framgångsrikt i både formella och informella sammanhang.

För att ge eleverna möjlighet att förbättra den språkliga strukturen, och förmågan att formulera sig sammanhängande, finns i högstadiet dessutom innehållet *hur sammanbindande ord och andra uttryck används för att skapa struktur och språkligt sammanhängande helheter*.

Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion

I det här kunskapsområdet uttrycks, med några små modifieringar, samma genrer som under ”Läsa och/eller lyssna – reception”. Tanken är att eleverna även ska få tillfälle att skapa olika typer av framställningar i sin produktion och interaktion, och att de med stigande språklig förmåga ska få arbeta mer medvetet med specifika stildrag i sina framställningar.

Undervisningen i lågstadiet ska behandla *enkla presentationer, meddelanden, beskrivningar och dialoger*. I mellanstadiet är motsvarande innehåll dels *samtal och skrivande för kontakt och kommunikation*, dels *presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar i sammanhängande engelska*.

För högstadiet tillkommer att eleverna ska få formulera sig och delta i *samtal, diskussion eller skrivande där eleverna berättar, beskriver, instruerar och motiverar sina åsikter*. Elevernas produktion och interaktion utvecklas alltså från det enkla till att innehålla en allt bredare repertoar av samtalsämnen och kommunikationssituationer samtidigt som undervisningen bereder eleverna möjlighet att uttrycka sig i olika slags texter.

Strategier vid produktion och interaktion

När den språkliga förmågan inte räcker till behöver eleverna anpassa sitt språk till uppgiften och/eller mottagaren. De strategier som ingår som centralt innehåll i kunskapsområdet som rör produktion går ut på att eleverna ska kunna förtydliga eller stärka budskapet i den egna kommunikationen. Kursplanen utelämnar denna typ av strategier i de lägre årskurserna. Elevernas språkliga repertoar är förmodligen ännu inte tillräckligt bred för att de ska kunna använda sig av exempelvis omformuleringar. Det hindrar inte att lärare arbetar med denna typ av strategier om det är relevant för eleverna.

Strategier vid interaktion innefattar både receptiva och produktiva strategier. I mellanstadiet och högstadiet är *strategier för att bidra till och underlätta samtal och skriftlig interaktion* ett centralt innehåll. Det kan handla om att kompensera på något sätt, till exempel att använda ett enklare språk än det man normalt använder, att skriva om eller att bara beskriva delar av det man vill förmedla. I ett samtal, i en diskussion eller i ett chattforum kan deltagarna göra på olika sätt för att stärka samarbetet och se till att samtalet utvecklas i rätt riktning. Att kunna välja rätt strategi för rätt tillfälle kan bidra till ömsesidig förståelse och ett fokuserat angreppssätt. Olika sätt att bidra till att samtalet utvecklas är för mellanstadiet *omformuleringar, frågor och stödjande fraser*, till exempel korta, enkla fraser som förmedlar att man har förstått.

I högstadiet handlar strategierna vid interaktion till exempel om att kunna *ge bekräftelse, ställa följdfrågor, formulera om, förklara, bidra med nya infallsvinklar och avsluta på ett artigt sätt*. Interaktion sker oftast här och nu, även via digitala medier, och kan innefatta ogillande eller bekräftande kommentarer, eller kommentarer som uttrycker ironi eller gillande. Gester kan också användas i förstärkande eller frågande syfte. Medvetenhet om att gester och annat kroppsspråk kan skilja sig åt mellan olika språkområden, och att kunna tolka och använda sådana sociokulturella inslag rätt, är ofta avgörande för framgångsrik kommunikation.

Språkliga företeelser

Utgångspunkten för arbetet med språkets formsystem är inte någon grammatisk steg i kursplanen. Det som betonas är i stället vad eleverna ska kunna göra med

språket: ställa frågor, berätta om sådant som engagerar dem och förstå instruktioner och så vidare. Därför anges inte någon fast ordning i vilken eleverna ska studera olika grammatiska moment.

Så långt det är möjligt ska undervisningen uppmärksamma sådana formelement som är nödvändiga för att *förtydliga och anpassa kommunikationen efter syfte och mottagare* i mellanstadiet och för att *förtydliga, variera, precisera och anpassa kommunikationen efter syfte, mottagare och sammanhang* i högstadiet. Eleverna har sinsemellan olika behov av arbete med språkets formelement, vilket bland annat kan bero på vilket sätt de tillägnar sig språk. I praktiken innebär detta att olika elever behöver stärka olika formella språkliga kvaliteter, inte minst för att anpassa språket efter syfte, mottagare och sammanhang. Av den anledningen ska det innehåll som omfattas i punkten om språkliga företeelser tas upp i den omfattning och i det djup som krävs för att språket ska bli ett verktyg för att eleven ska kunna uttrycka innehållet i kommunikationen.

Att bearbeta egna framställningar

Kursplanen i ämnet engelska lyfter fram en processinriktad syn på elevernas utveckling av framställningar. I lågstadiet har eleverna fokus på att iaktta och reflektera över hur språket faktiskt används och utifrån detta även arbeta med att förbättra det egna språket. Ett medvetet processinriktat arbete bedöms fungera från mellanstadiet. Därför finns innehållet *bearbetning av egna framställningar* (...).

Det här innehållet för de högre stadierna motiveras främst av att både muntliga och skriftliga framställningar i arbetslivet ofta utvecklas framgångsrikt genom processer i samarbete med flera medverkande. Ett processinriktat arbetssätt bidrar då i regel till att förbättra kvaliteten i framställningarna.

Kommentarer till kursplanens betygskriterier

Betygskriteriernas uppgift är att fungera som måttstock för bedömning av elevens kunskaper. Betygskriterierna behöver läsas och tolkas i relation till syftet, det centrala innehållet och den undervisning som har bedrivits.

Läraren använder betygskriterierna för att bedöma elevens kunskapsutveckling inom ämnet. Det kan vara omdömen inom ramen för den individuella utvecklingsplanen, för att avgöra om eleven behöver ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för undervisningen eller särskilt stöd. Ett annat skäl kan vara att säkerställa att eleverna får tillräckliga utmaningar för att nå så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Att ge ett omdöme innebär att läraren värderar de kunskaper eleven hittills har inhämtat i ämnet, utifrån vad undervisningen har gett eleven förutsättningar att utveckla i förhållande till betygskriterierna. I de årskurser betyg sätts använder läraren betygskriterierna som ett verktyg för att bedöma elevens kunskaper vid betygssättningen.

Betygskriterier

Betygskriterier används för betygssättning i vissa årskurser. Läraren fäster vid betygssättningen mer vikt vid sådana kunskaper som betonas i syftet eller som kan kopplas till många eller omfångsrika punkter i det centrala innehållet. Läraren fäster också mer vikt vid sådant som har fokuserats i undervisningen och där eleverna fått möjlighet att särskilt fördjupa sina kunskaper. Det innehållsliga sammanhanget är viktigt då de val läraren gör i undervisningen har betydelse för vad som blir möjligt för eleverna att lära sig och därmed vad som blir relevant att bedöma. Detta är skälet till att betygskriterierna måste läsas och tolkas i relation till syftet, det centrala innehållet och den undervisning som har bedrivits.

Betygskriterierna i årskurs 7 och 10 liknar i stor utsträckning varandra. Men när läraren tolkar betygskriterierna i relation till kursplanen och undervisningen blir det dock uppenbart att progressionen bärs av det centrala innehållet som skiljer sig åt mellan olika stadier, och att det konkreta undervisningsinnehållet blir mer komplext i högstadiet.

För att betygskriterierna ska fungera som ett användbart verktyg för en sammanfattande bedömning vid betygssättning är de formulerade på ett övergripande sätt. På så vis ger de läraren möjligheter att göra en allsidig bedömning utifrån ett brett och varierat underlag som lämnat utrymme för eleven att visa sina kunskaper på olika sätt. Under terminen görs också avstämningar i förhållande till betygskriterierna för att sammanfatta och dokumentera det kunnande eleverna har visat. Sådana avstämningar är ett sätt för läraren att säkerställa att det finns ett brett och varierat underlag vid tiden för betygssättning.

Lärarens uppgift är att sätta det betyg som sammantaget motsvarar elevens kunskaper genom att hitta den bästa överensstämmelsen mellan betygsunderlaget och betygskriterierna. En sammantagen bedömning handlar om att läraren analyserar både hur elevens kunskaper förhåller sig till betygskriteriernas delar och vilket betyg som helheten indikerar. För att få en bild av den sammantagna nivån på elevens kunskaper är tyngdpunkterna i ämnet vägledande. Läs mer om sammantagen bedömning vid betygssättning i Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och prövning.

Betygskriterierna i ämnet engelska för döva och hörselskadade

Betygskriterierna är indelade i fyra stycken:

- Det första stycket utgår från det första långsiktiga målet och handlar om reception.
- Det andra stycket utgår från det andra och det tredje långsiktiga målet och handlar om framställning.
- Det tredje stycket utgår från det andra och det tredje långsiktiga målet och handlar om interaktion.
- Det fjärde stycket utgår från det fjärde målet och handlar om förståelse av kulturella och sociala förhållanden där språket används.

Betygskriterierna i engelska, moderna språk och teckenspråk för hörande är samordnade inbördes. I dessa ämnen kan ett visst värdeord förekomma på olika betygssteg i olika årskurser. (Se avsnittet ovan ”Om skolämnet engelska och den gemensamma europeiska referensramen för språk”.) Till exempel ingår *i någon mån anpassat* i betygskriterierna för betyget A i årskurs 7 och betyget E i årskurs 10. Orsaken till att ett visst värdeord inte är reserverat för ett visst betygssteg i alla årskurser, som i många andra ämnen, har att göra med att ämnets progression delvis uttrycks med hjälp av betygskriterierna.

I vissa stycken av betygskriterierna används flera värdeord i följd, till exempel [*Eleven formulerar sig*] **med viss variation, relativt tydligt och relativt sammanhängande** [...] **med visst flyt och i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation.** Sådana värdeord utgör tillsammans en helhet.

I betygskriterierna är värdeorden genomgående fetmarkerade. För enkelhets skull är även ordet *och* fetmarkerat vid uppräknings av värdeord förutom i formuleringarna om anpassning av språket till syfte, mottagare och situation.

Förstå texter och talat språk

Betygskriteriernas första stycke är avsett att rikta lärarens bedömningsfokus mot elevens receptiva förmåga i engelska, det vill säga förståelse av engelska i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal.

Uttrycket *förstå och tolka* ger ett stort utrymme att bedöma elevens förståelse på mycket olika sätt. Formuleringen uttrycker att förståelse av språket dels handlar om att förstå den bokstavliga betydelsen, dels om att tolka innebörden. För nybörjare i språket torde betoningen naturligt ligga på förståelse av den bokstavliga betydelsen. I takt med att eleven vidgar sin språkliga repertoar ökar behoven av att tolka innebörder i språket. *Förstå och tolka* är tänkt att uppfattas som en helhet vilket innebär att de flesta sammanhang som syftar till att bedöma elevens förståelse är avsedda att innehålla båda dimensionerna.

De värdeord som beskriver hur god elevens förståelse är uttrycker både kvantitet och kvalitet. Den kvantitativa dimensionen beskrivs med värdeorden *det mest väsentliga* (av innehållet), *huvudsakligt innehåll*, *helhet(en)*, *tydliga detaljer* eller *väsentliga detaljer*. Vid bedömningen kan läraren vara betjänt av att själv identifiera vad som utgör exempelvis tydliga detaljer i det språk som eleven har försökt att förstå. I årskurs 10 ingår även en bedömning av om eleven kan förstå och tolka lättillgänglig engelska *på ett välgrundat sätt* eller *ett nyanserat sätt*. Därigenom riktas fokus mot rimligheten och djupet i elevens tolkningar och förståelse. För att spegla att kvantitet och kvalitet utgör en helhet används här sammanhållna formuleringar som till exempel för betyget A i årskurs 10 *förstå och tolka på ett välgrundat och nyanserat sätt såväl helhet som detaljer*.

Det första stycket avslutas med en formulering som handlar om hur verkningsfullt eleven kan integrera material som eleven har läst och/eller hört på engelska i sin egen produktion och interaktion. I betygskategorierna kallas sådant material även *källor*. I årskurs 10 anges att källorna ska vara *av olika slag*. Det framgår också att eleven ska välja vilket innehåll från källorna som eleven vill inkludera.

Framställningar

De andra och tredje styckena beskriver elevens förmåga att kommunicera och anpassa språket i skrift och/eller i tal.

I det andra stycket riktas uppmärksamheten mot kommunikationens produktiva delar. Dessa kallas i betygskategorierna för *framställningar*. En framställning kännetecknas av att eleven formulerar sig till en eller flera personer och att det finns eller har funnits möjlighet för eleven att tänka igenom språk och innehåll. Uttrycket *formulerar sig* är avsett att i någon mån förstärka intrycket av just möjligheten att tänka efter. Muntliga framställningar förekommer både som en del av samtal och i form av anföranden.

I stycket framgår att framställningarna ska vara *av olika slag*. De olika slagen framgår i det centrala innehållet. I årskurs 10 är avsikten att *olika slag* dessutom ska säkerställa att det finns en innehållslig bredd i betygsunderlaget. *Olika slag* kan även handla om hur framställningarna har tillkommit, till exempel i vilken mån eleven haft möjlighet att förbereda sig och om framställningarna producerats vid ett enstaka tillfälle eller om de har genomgått bearbetning.

I betygskategoriernas andra och tredje stycken används kombinationer av flera värdeord. Det beror på att de olika värdeorden beskriver olika kvaliteter av

förmågan att använda språket i skrift och/eller i tal. Dessa kvaliteter är väl etablerade och används av ett stort antal språkinstitutioner och länder i världen. Värdeorden avser i sin tur att synliggöra de olika kvaliteterna.

Nedan följer en översikt av vilka kvaliteter det andra stycket omfattar och vilka värdeord som används.

Framställningar: språkets omfång och bredd

Värdeorden *enkelt*, *i någon mån varierat* och *med viss variation* avser att rikta uppmärksamheten mot framställningarnas sammantagna omfång och bredd. Med detta avses elevens val av ord och uttryck, grammatiska strukturer och meningsbyggnad samt framställningarnas innehållsliga djup och bredd. På samma sätt som i betygskriterierna för övrigt, behöver värdeorden tolkas i relation till ämnesplanens syfte, centrala innehåll och till den undervisning som bedrivits. I det här fallet kan läraren även tolka värdeorden i ljuset av vilken variation som var lämplig i framställningarna.

Framställningar: språkets precision

Värdeorden *begripligt*, *relativt tydligt* och *tydligt* uttrycker hur tydligt och klart eleven kan förmedla något till andra och står i relation till uppgifternas svårighetsgrad. I bedömningen kan läraren beakta i vilken grad det innehållsliga sammanhanget och elevens val av ord, uttryck och strukturer bidrar till tydlighet. Läraren kan även väga in hur oklarheter och fel påverkar framställningarna och, i förekommande fall, hur uttalet påverkar möjligheten att följa och ta till sig innehållet. Språklig korrekthet nämns dock inte uttryckligen. Detta har att göra med att det centrala i bedömningen är att synliggöra vad eleven kan snarare än vad eleven inte kan. Avsikten är att undvika en bedömning som handlar om hur många fel eleven får göra för ett visst betyg. Samma värdeord finns även i stycket om interaktion, se nedan.

Framställningar: textbindning och struktur

I stycket om framställningar ryms även en bedömning av i vilken grad eleven kan formulera sig sammanhängande. Detta uttrycks med hjälp av värdeorden *med fraser och meningar*, *till viss del sammanhängande*, *relativt sammanhängande* och *sammanhängande*. I bedömningen kan läraren till exempel beakta hur väl eleven knyter samman satser och meningar med textbindningar av olika slag, till exempel med pronomen eller konjunktioner.

Framställningar: språkligt flyt

Värdeorden *med visst flyt* och *med flyt* handlar om hur lätt elevens språkanvändning gör det att följa framställningarna. Med andra ord, hur smidigt språket är. I bedömningen kan läraren väga in i vilken utsträckning exempelvis ord och fraser, meningsbyggnad och textbindning bidrar till att göra framställningarna smidiga att följa. Samma värdeord finns även för interaktion, se nedan.

Framställningar: anpassning

Värdeorden *i någon mån anpassat* och *med viss anpassning* beskriver elevens förmåga att anpassa språk och innehåll till uttalade syften, mottagare och situationer, verkliga eller fiktiva. Denna förmåga kan avspeglas i exempelvis ton, tilltal, ordförrådets stilnivå, förtydliganden eller anpassning till texttyp.

Interaktion

I det tredje stycket beskrivs de kvaliteter som är särskilt relevanta vid bedömning av kommunikationens interaktiva delar.

Interaktion i ämnet engelska kännetecknas av att en elev växlar mellan produktion och reception i samspel med en eller flera andra personer. Eleven behöver också vara beredd på att ta emot och bemöta reaktioner på det som eleven själv uttryckt. I betygskriterierna används formuleringen *uttrycker sig* som i någon mån avser att spegla den relativa grad av spontanitet som detta innebär.

I stycket används kombinationer av flera värdeord. För en motivering, se avsnittet ”Framställningar”. Nedan följer en översikt av vilka kvaliteter det tredje stycket omfattar och vilka värdeord som används.

Interaktion: språkets precision

Värdeorden *begripligt*, *relativt tydligt* och *tydligt* inom interaktion beskriver i vilken utsträckning eleven, enligt lärarens bedömning, kan göra sig förstådd. I betygskriterierna för betyget E i årskurs 7 framgår att i interaktion behöver eleven kunna uttrycka sig *enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar*, medan det i framställningar handlar om att eleven kan uttrycka sig *enkelt och begripligt med fraser och meningar*. Det innebär att delar av den begripliga interaktionen kan bestå av enstaka ord. Framställningarna måste däremot i princip alltid vara uppbyggda av mer än enstaka ord för att bli begripliga. Att på detta sätt ha ett annat värdeord inom interaktion beror på att interaktion kräver ett större mått av improvisation än framställningar, och att enstaka ord ibland är en naturlig del exempelvis i en chatt eller ett samtal.

Interaktion: språkligt flyt

Värdeorden *med visst flyt* och *med flyt* inom interaktion beskriver hur smidigt eleven uttrycker sig. Vid bedömningen kan läraren väga in i vilken grad exempelvis ord och fraser, meningsbyggnad och textbindning bidrar till att göra interaktionen smidig att följa. Samma uttryck finns även för framställningar, se ovan.

Interaktion: anpassning

Det tredje stycket rymmer även en bedömning av elevens förmåga att anpassa språket till olika syften, mottagare och situationer. Progressionen uttrycks med hjälp av värdeorden *i någon mån anpassat* och *med viss anpassning*. I bedömningen kan läraren beakta i vilken utsträckning elevens förmåga att använda frågor, följdfrågor eller annan respons påverkar interaktionerna. Några

andra exempel är förtydliganden, anknytning till andras inlägg samt breddning och fördjupning av ämnet.

Interaktion: strategier

Stycket avslutas med en formulering som riktar lärarens bedömningsfokus mot i vilken grad interaktionerna underlättas och förbättras av elevens strategier. De värdeord som används i de olika kurserna är *i någon mån, i viss utsträckning* samt *tillägget och för den framåt på ett konstruktivt sätt*. Exempel på interaktiva strategier finns i det centrala innehållets kunskapsområde ”Produktion och interaktion”.

Förhållanden i olika sammanhang och områden där språket används

Även *förståelse av kulturella och sociala förhållanden* är en central del av elevens kunskaper i ämnet och ingår därför i betygskriteriernas sista stycke. Ordet *förhållanden* syftar på innehållet i den sista punkten i kunskapsområdet ”Kommunikationens innehåll”.

I årskurs 7 anges att eleven ska *kommentera [...] på engelska* och i årskurs 10 *diskutera [...] på engelska*. Avsikten med att på så sätt begränsa uttrycken för förståelse är att undvika intrycket av att det främst handlar om att redovisa fakta. De värdeord som används är *på ett enkelt sätt, översiktligt, utvecklat* och *välutvecklat*. Dessa värdeord uttrycker en progression i såväl omfattning som djup och är valda för att spegla den begränsning för eleven som uttrycket *på engelska* innebär.

En viktig del av förståelsen av andra kulturer är elevens förmåga att kunna sätta dem i relation till sin egen värld. Denna dimension återfinns i formuleringen *även utifrån egna erfarenheter eller kunskaper* i årskurs 10. Även innebär här att inte alla sammanhang där detta stycke bedöms behöver inkludera jämförande inslag.

